

UZNÁVÁNÍ ZKOUŠEK JAKO NÁSTROJ BUDOVÁNÍ SPOLUPRÁCE PROFESNÍCH INSTITUCÍ: PŘÍKLAD KOMORY AUDITORŮ ČESKÉ REPUBLIKY¹

Exams' recognition as an instrument of the professional bodies' collaboration development: the case of the Chamber of Auditors of the Czech republic

Bohumil Král

Úvod

Požadavky na budování odborné způsobilosti tzv. účetních působících v profesi (professional accountants) před jejich vstupem do profese jsou celosvětově relativně široce propracovány. To však neznamená, že jsou také sjednocovány. Spíše naopak: prakticky všechny významné standardy i vzdělávací programy profesních institucí zdůrazňují nejen potřebu všeobecného kompetenčního rámce, ale také nutnost respektovat odlišnosti ve znalostech, dovednostech a praktických zkušenostech auditorů, účetních působících v podnikatelské praxi (professional accountants in business), controllerů a dalších odborníků působících na různých pracovních pozicích, v nichž využívají účetní vidění světa.

Cíl příspěvku

Potřeba vnímat jak společné rysy, tak i odlišnosti v budování profesní kompetence různých skupin účetních se projevuje v řadě aspektů řízení profese. Cílem předkládaného článku je popsat a stručně zhodnotit, jakým způsobem se dnes tyto požadavky daří uskutečňovat na Komoře auditorů České republiky (dále jen KA ČR), a to

- ve spolupráci s dalšími profesními institucemi působícími v České republice, a
- při uznávání odborných zkoušek jako základního předpokladu pro vstup do profese.

Metodologie

Příspěvek je metodologicky založen na hodnotícím popisu struktury zkouškových systémů KA ČR, Svazu účetních, ACCA a ICAEW, a to s hlavním zřetelem na srovnání jejich požadavků za účelem jejich vzájemného uznání.

Závěr příspěvku je věnován zobecnění, v čem jsou přednosti a omezení vzájemného uznávání profesních zkoušek, vykonávaných u profesních institucích, působících v České republice.

Spolupráce se Svazem účetních

Z profesních institucí, které v České republice provozují vzdělávací a certifikační programy před vstupem účetních do profese, KA ČR dlouhodobě nejvíce spolupracuje se Svazem účetních. Podle dohody mezi KA ČR, Svazem účetních a Institutem certifikace účetních, který systém certifikace a vzdělávání Svazu účetních provozuje, je odborníkům, kteří plní požadavky certifikace Svazu účetních, uznána na KA ČR:

- zkouška Finanční účetnictví I jako ekvivalent zkoušek Účetnictví – principy a techniky a Finanční účetnictví a výkaznictví, zkouška Manažerské účetnictví jako ekvivalent stejnojmenné (a obdobně koncipované) zkoušky, zkouška Zdanění jako ekvivalent

¹ Tento příspěvek byl zpracován jako jeden z výstupů projektu institucionální podpory vědy č. VŠE IP100040.

zkoušky Daně a zkouška Podnikové finance jako ekvivalent zkoušek Manažerská ekonomika, Manažerské finance a Finanční účetnictví a výkaznictví.

Obdobně odborníkům plnícím požadavky zkouškového systému KA ČR uznává Svaz účetních, resp. Institut certifikace účetních

- zkoušku Účetnictví – principy a techniky při složení zkoušky Finanční účetnictví I, zkoušku Finanční účetnictví a výkaznictví při složení zkoušek Finanční účetnictví I a Podnikové finance, zkoušku Manažerské finance při složení zkoušky Podnikové finance, zkoušku Manažerské účetnictví jako ekvivalent stejnojmenné zkoušky a zkoušku Auditing a vnitřní kontrola při složení zkoušky Auditing I.

Svaz účetních, resp. Institut certifikace účetních také až do konce roku 2013 uznávaly těm, kteří na KA ČR absolvovali zkoušku Právo v podnikání, zkoušku Právo. V návaznosti na rekonstrukci však tato možnost byla v roce 2014 omezena s tím, že se kompetentní orgány KA ČR, Svazu účetních a Institutu certifikace účetních k otázce možného uznání této zkoušky (nebo dokonce ke vzájemnému uznání těchto zkoušek) sejdou nad inovovanými sylaby v průběhu třetího čtvrtletí roku 2015.

Inovované sylaby již stačil na svém červencovém zasedání projednat Komitét pro certifikaci a vzdělávání Svazu účetních; s ohledem na to, že na KA ČR je zkouška z Práva v podnikání koncipována širěji než na Svazu účetních², rozhodl uznat zkoušku, vykonanou na KA ČR v roce 2015, i pro systém certifikace.

Výbor pro auditorské zkoušky na KA ČR se obsahovou srovnatelností obou zkoušek bude zabývat na svém zářijovém zasedání. S ohledem na srovnávací analýzu obou zkoušek, která prokazuje cca osmdesátiprocentní shodu, lze očekávat, že také KA ČR bude uznávat zkoušku, kterou vykonal zájemce o auditorskou profesi v systému Svazu účetních.

Kvalitu systému Komory auditorů oceňuje Svaz účetních způsobem, jak přistupuje k „hotovým“ auditorům, kteří vstupují do systému certifikace a vzdělávání Svazu účetních: těm je uznáno všech osm zkoušek prvního stupně a navíc zkoušky Manažerské účetnictví a Auditing a vnitřní kontrola ze stupně druhého. Vzhledem k tomu, že na základě žádosti může být auditorům uznána i praxe, stačí jim k získání profesního titulu certifikovaný účetní expert složit pouze tři zkoušky: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví, Finanční řízení a Podnikový management.

Spolupráce s ACCA

Komora auditorů ČR spolupracuje také s britskou Asociací autorizovaných certifikovaných účetních (Association of Chartered Certified Accountants – dále jen ACCA), která na českém „profesním trhu“ působí již déle než dvacet let. Spolupráce v této oblasti má však rezervy. Jedním z důvodů jsou časté inovace sylabů, k nimž ACCA jako celosvětový lídr v oblasti profesního vzdělávání účetních přistupuje. Svou roli ale jistě hraje i to, že se prvotní, velice široce koncipovaný projekt vzájemného uznání nepodařilo dovést do úspěšného konce.

Komora tak v současnosti osvobozuje odborníky, skládající zkoušky u ACCA, pouze od složení zkoušek

- Manažerské účetnictví, a to v případě, že složili kombinaci zkoušek Finanční řízení a kontrola (Financial Management and Control) a Řízení výkonnosti (Performance Management), Řízení výkonnosti a Pokročilé řízení výkonnosti (Advanced Performance Management), nebo Finanční řízení a kontrola a Pokročilé řízení výkonnosti;

² Zkouška na KA ČR je – oproti obdobné zkoušce konané na Svazu účetních – širší o problematiku duševního vlastnictví a soutěžního práva.

- Podnikové finance, a to v případě, že složili zkoušku Finanční řízení,
- Zdanění, a to v případě, že složili české verze zkoušek Zdanění (Business Taxation, resp. Taxation), a
- Auditing I, a to v případě, kdy složili různé kombinace dvou ze čtyř zkoušek, věnovaných externímu a internímu auditu a řízení jeho kvality (Audit and Internal Review, Audit and Assurance Services, Audit and Assurance a Advanced Audit and Insurance).

Ještě menší míru vstřícnosti projevuje ACCA vůči systému KA ČR, když „hotovým“ auditorům uznává pouze tři zkoušky základního, tzv. znalostního modulu (knowledge module): Účetní v podnikání (Accountant in Business), Manažerské účetnictví (Management Accounting) a Finanční účetnictví (Financial Accounting).

Tento rozsah uznání navíc není založen na analýze sylabů, ale vyplývá z obecné zásady ACCA uznávat tyto tři zkoušky všem profesním institucím, které jsou členy IFAC.

V tomto směru si Výbor pro auditorské zkoušky klade za jeden z významných cílů, který tento rok začne realizovat, projekt vzájemné spolupráce s ACCA dotáhnout do úrovně, která by lépe odrážela úroveň vzájemné kompatibility obou systémů. Zástupci obou profesních institucí se již za tímto účelem sešli v červnu s tím, že zástupce ACCA specifikoval podmínky pro zpracování dokumentace a zástupce KAČR přislíbil jejich zpracování do konce září 2015.

Spolupráce s ICAEW

Je paradoxem, že nejširší bázi pro vzájemné uznání má dnes Komora vybudovanou s britským Institutem autorizovaných účetních Anglie a Walesu (Institute of Chartered Accountants of England and Wales – dále jen ICAEW), tedy s profesní organizací, která spoluprací s profesí v České republice teprve v současné době zakládá. Výsledkem velmi podrobné, více než rok trvající analýzy obou vzdělávacích a certifikačních programů, je dohoda (Memorandum of Understanding) z října 2014, stanovící, že:

- členové ICAEW, kteří požádají o zápis do seznamu auditorů KA ČR, budou mít uznány zkoušky Ekonomie, Finanční účetnictví I, Auditing I, Manažerské účetnictví, Podnikové finance, Statistika, Informační technologie a Konsolidace a podnikové kombinace, a budou tedy muset složit v českém jazyce pouze zkoušky Právo v podnikání, Zdanění, Finanční účetnictví II a Auditing II,
- auditoři zapsaní v seznamu auditorů KA ČR, kteří se budou chtít stát členy ICAEW bez statutu auditora, budou mít uznané zkoušky Účetnictví (Accounting), Řízení kvality (Assurance), Podnikání a finance (Business and Finance), Právo (Law), Informace pro řízení (Management Information), Principy zdanění (Principles of taxation), Dodržování daňových zásad (Tax Compliance), Finanční účetnictví a výkaznictví (Financial Accounting and Reporting), a Audit a ověřování (Audit and Assurance), a budou muset v angličtině složit pouze zkoušky Podnikatelská strategie (Business Strategy), Finanční řízení (Financial Management), Podnikové výkaznictví (Corporate Reporting), Strategické řízení v podnikání (Strategic business management) a zpracovat souhrnnou případovou studii (Case study)³.

Dohoda také obsahuje ustanovení, že auditoři zapsaní v seznamu auditorů KA ČR, kteří se budou chtít stát členy ICAEW a zároveň se také stát statutárním auditorem pro Spojené království Velké Británie a Irsko, budou muset – v souladu s obecnými požadavky na výkon auditorské profese – složit ještě zkoušky Právo (Law) a Principy zdanění (Principles of

³ Budování interdisciplinárního nadhledu, zabudovaný do obsahu souhrnné případové studie, je dalším úkolem, který si Výbor pro auditorské zkoušky klade do nepříliš vzdálené budoucnosti.

taxation), jejichž cílem je zajistit znalosti žadatele v oblasti právních a daňových předpisů, a to – jak uvádí dohoda – „v rozsahu podstatném pro statutární auditory“.

I když šíře vzájemného uznávání zkoušek s ICAEW je již v současnosti nadstandardní, je cílem výboru pro auditorské zkoušky ji ještě rozšířit. V tomto smyslu probíhá analýza předpokladů, které by umožnily v budoucnosti auditory zapsané v rejstříku KA ČR osvobodit na základě složené zkoušky Podnikové finance od skládání zkoušky Finanční řízení (Financial Management).

Spolupráce s Komorou daňových poradců

Pro úplnost je třeba uvést, že Komora ještě osvobozuje od zkoušky Zdanění členy Komory daňových poradců.

Závěr

Možnost uznání profesní zkoušky (a dnes, po novele zákona o auditorech i státní závěrečné zkoušky složené na vysoké škole), jejíž rozsah a obsah se v rozhodující části shoduje s oblastmi auditorské zkoušky, která byla do zákona o auditorech zapracována již před více než deseti lety, byla vždy na Komoře vnímána spíše jako potenciální nebezpečí, vedoucí ke snížení kvality profesní způsobilosti auditorů.

Po letech získávání zkušeností s uznáváním vysokoškolských i profesních zkoušek je zřejmé, že toto nebezpečí nelze podceňovat. Pokud si uvědomíme, jak enormní škody mohou napáchat v rozvoji ekonomiky nekompetentní auditoři, musí i do budoucna Komora dbát za to, aby do profese vstupovaly jen všestranně odborně způsobilé osobnosti.

Vzájemné uznání kvalifikací poskytovaných různými profesními institucemi a vysokými školami ale přináší i pozitivní efekty – např. navázat užší spolupráci s těmito entitami při budování společného vědomostního základu auditorů a ostatních účetních působících v profesi a využívat dalších synergické efekty, které z budování harmonizovaných vysokoškolských sylabů a certifikačních programů profesních institucí vznikají.

Tyto efekty nejsou zanedbatelné; šetří nejen čas a úsilí těch, kteří o vstup do profese usilují, ale také odborný potenciál odborníků, kteří se podílejí na zpracování učebnic, výukových kurzů, zkouškových zadání, jejich vyhodnocení a jiných aktivitách, které jsou s ověřením profesní způsobilosti auditorů a ostatních „professional accountants“ spojeny. Význam těchto úspor odborného inovačního potenciálu je samozřejmě o to významnější, čím menší je počet takových odborníků. Jistě není třeba zdůrazňovat, že Česká republika je např. v porovnání s prostorem, který může využívat efekty z rozsahu např. anglicky, francouzsky a německy mluvících zemí, příliš „malým rybníkem“ na to, aby těmito zdroji mohla plýtvat.

Využívat efekty spolupráce pod zorným úhlem zvyšování profesní kompetence auditorů tak i do budoucna zůstává základním cílem těch, kteří jsou na Komoře odpovědní za jejich vstup do profese. V tomto směru věřím, že i budoucí spolupráce KA ČR s profesními institucemi, které působí v České republice, bude schopna tyto dva základní cíle efektivně naplňovat a rozvíjet.

Abstrakt

Cílem příspěvku je - z pozice Komory auditorů České republiky - zhodnotit současný stav a vývojové tendence ve vzájemném uznávání zkoušek, vykonávaných u institucí, zabývajících se budováním profesní kompetence účetních. Příspěvek dochází k závěru, že uznávání dílčích zkoušek vykonaných u různých profesních institucí přináší spíše pozitivní efekty – navázat užší spolupráci při budování společného vědomostního základu, šetřit čas odborníků angažovaných v systémech předkvalifikačního vzdělávání i jejich účastníků a využívat dalších synergické efekty, které z budování harmonizovaných certifikačních programů vznikají.

Klíčové slová: Účetní působící v profesi, předkvalifikační vzdělávání, uznávání zkoušek

Summary

The aim of the paper is – from the position of the Chamber of auditors of the Czech Republic - to evaluate recent stage and developmental tendencies in mutual recognitions of exams organised at bodies interested in accountants' professional competence development. The paper concludes the exams' recognition brings more positive effects: it gives opportunity to develop tight collaboration in the process of common body of knowledge development, it saves time of experts involved in the pre-qualification systems as well as of their participants and to use other synergies which harmonised certified programmes bring.

Key words: Professional accountant, pre-qualification education, exams' recognition

JEL klasifikace: A29, M42

Použitá literatura

- [1] Systémy předkvalifikačního vzdělávání a zkoušek KA ČR, Svazu účetních, ACCA a ICAEW

Kontakt

Bohumil Král, prof. Ing., CSc., katedra manažerského účetnictví, FFÚ VŠE v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha, tel.: + 420 224 095 149, email: kral@vse.cz